

ISSN 1800-5659

Centar za demokratiju
i ljudska prava

Center for Democracy
and Human Rights

Bulevar Džordža Vašingtona 51, 3/48
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: ++382 20 234 114, fax: ++382 20 234 368
e-mail: cedem.web@t-com.me, www.cedem.me

NEWSLETTER

Broj 29 • januar - april 2010. godine

Indeks demokratije 2009¹

1. VLADAVINA PRAVA I ZAKONA

Druga oblast koja je predmet mjerenja u Indeksu, jeste vladavina prava i zakona. Ova oblast ima posebno mjesto u istraživanju, razlozi su jednostavni, demokratski poredak nije moguće zamisliti bez postojanja pozitivno pravnih normi koje važe za svakoga jednako. Dakle, da bi se jedno društvo moglo nazvati demokratskim, ne smije doći do situacije u kojoj se zakoni ne primjenjuju ili da se primjenjuju selektivno. Kako građani percipiraju stanje u ovoj društvenoj oblasti, pokušali smo da saznamo kroz upotrebu nekoliko indikatora.

Proces demokratskih reformi crnogorskog društva, kao prioritetan zadatak, podrazumijeva i reformu sistema sudstva. Ova grana vlasti se veoma često ističe kao prioritetna u smislu sprovođenja sveobuhvatnih reformi, kako od domaćih političkih aktera, tako i od strane inostranih subjekata. U prilog ovoj konstataciji, govore i godišnji izvještaji o napretku Evropske Komisije, u kojima se konstantno ističe da postoji potreba dalje reforme pravosuđa u Crnoj Gori. Treba takođe reći i da je vidan napredak u pogledu reforme pravosuđa ostvaren na polju uspostavljanja neophodnog normativnog zakonskog okvira za njegovo funkcionisanje po demokratskim načelima.

Međutim, neadekvatna primjena zakonskih odredbi u praksi, je ono što predstavlja najveći problem, kad je reforma sudstva u pitanju. Dakle, nije dovoljno predvidjeti normativni okvir, već je jednako bitno i sprovesti zakone u praksi. Usvajanje zakona i njihova neselektivna primjena u praksi je bitna prije svega zbog direktne dobrobiti koju na taj način ostvaruju crnogorski građani, ali to je takođe i jedan od osnovnih uslova za priključenje EU, što je primarni spoljnopolitički prioritet države Crne Gore.

Drugi veliki problem u ovoj oblasti jeste stvaranje neophodnih uslova za autonomiju sudstva. Čini se da su ustaljeni obrasci iz real socijalizma, u kojem je postojala direktna sprega između struktura na vlasti i nosilaca sudske funkcije, ima svoje posljedice koje su vidljive i danas. Konačno reforma sudstva, veoma zavisi i od tzv. administrativnih kapaciteta crnogorskih sudova, gdje su vidljivi limiti profesionalnih i stručnih mogućnosti službenika svih nivoa koji rade u njemu.

I ovo područje smo podijelili na nekoliko dimenzija i u okviru svake od njih definisali niz indikatora koji su predstavljali finalne čestice mjerenja. Dimenzije u ovom području su:

- Jednakost pred zakonom
- Dostupnost pravne zaštite
- Autonomija sudstva
- Efikasnost i profesionalnost sudstva
- Kontrola i transparentnost rada pravosuđa

¹ INDEX DEMOKRATIJE predstavlja način mjerenja stepena razvoja demokratskog procesa u jednom društvu. Njime se, jezikom brojki, kroz analizu specifičnih indikatora, ukazuje u kojoj mjeri građani doživljavaju prisustvo demokratije u njihovom društvu. Kompletan izvještaj je dostupan na veb sajtu (www.cedem.me). Projekat je podržan od strane NED-a.

1.1. Jednakost pred zakonom

U demokratskoj državi svi moraju biti jednaki pred zakonom i ne može se dogoditi situacija da neki budu „jednakiji” od drugih. Ovaj princip je dosta često predmet diskusija u političkoj komunikaciji u Crnoj Gori. U javnosti se iznose brojne optužbe od strane opozicionih partija i dijela NVO sektora, koje su upućene predstavnicima vlasti, u pogledu postojanja nedodirljivih pojedinaca iz vlasti ili bliskih vlastima za koje zakon ne važi. Ovo je bio dovoljan razlog da uvrstimo ovu dimenziju u naše istraživanje i vidimo kako građani gledaju na ovo pitanje. Takođe, kako je Crna Gora višenacionalna država, htjeli smo da ispitamo i to koliko su pripadnici manjinskih naroda jednaki pred zakonom u poređenju sa

pripadnicima većinskog naroda. U isto vrijeme ovo nam je bila i jedna od kontrolnih varijabli obzirom da je status nacionalnih manjina bio i poseban predmet našeg mjerenja.

Rezultati mjerenja ukazuju da je u pogledu **‘jednakosti pred zakonom’ kao dimenzije došlo do negativnih trendova** (tabela 6). Ovo jesu upozoravajući podaci obzirom na činjenicu da je upravo sa stanovišta obezbjeđivanja jednakosti pred zakonom i javnoj debati i u sudskoj praksi dešavaju problemi na koje se doista mora obratiti pažnja. Komparativno, negativni trend je očit kada je riječ o jednakosti pred zakonom i u pogledu materijalnih i socijalnih te etničkih i vjerskih razloga. Javnost, dakle, ukazuje da su u svim ovim aspektima u prethodnih godinu dana kretanja regresivna.

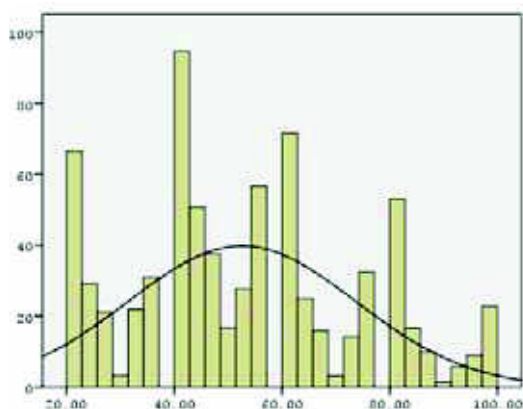
Tabela 6 Jednakost pred zakonom – prikaz svih indikatora

Indikatori	2006	2007	2008	2009	SD
Zakornost procesa donošenja zakona u interesu svih građana, bez obzira na razlike u pogledu njihovog materijalnog i socijalnog statusa te bez obzira na njihovo nacionalno, etničko, vjersko i političko opredjeljenje	2.81	2,85	3,13	2,96	1,208
Jednakost u procesu sprovođenja zakona za sve građane bez obzira na njihovo etničko, nacionalno ili vjersko porijeklo	2.68	2,74	2,92	2,76	1,221
Jednakost u procesu sprovođenja zakona bez obzira na materijalni status pojedinaca	2.30	2,43	2,63	2,48	1,174
Jednakost sprovođenja zakona bez obzira na političku, ideološku ili partijsku pripadnost građana	2.30	2,42	2,66	2,49	1,221
Jednakost pred zakonom pojedinaca u vlasti	2.23	2,23	2,42	2,45	1,190

Tabela 6.1. Jednakost pred zakonom – SKOR

Parametri	Statistika
Aritmetička sredina	52,5778
95% Interval povjerenja	OD
	DO
Medijana	50,0000
Variansa	446,839
Standardna devijacija	21,13857
Minimum	20,00
Maximum	100,00
Opseg	80,00

Graf. 6. Jednakost pred zakonom

1.2. Dostupnost pravne zaštite

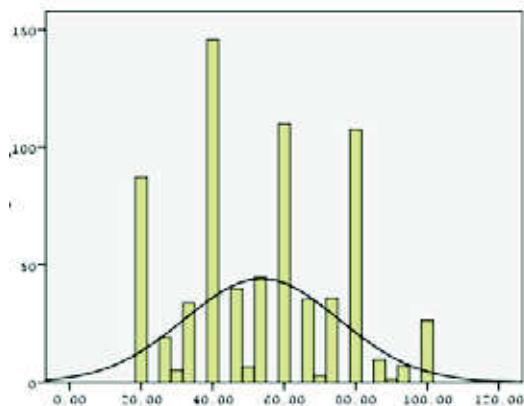
Cilj u ovom dijelu istraživanja nam je bio da saznamo koliko je pravna zaštita dostupna crnogorskim građanima, bez obzira na njihov materijalni status, nacionalnu, vjersku pripadnost te političko opredjeljenje. Rezultati koje smo dobili, ukazuju da nije došlo do značajne promjene kada je riječ o dostupnosti pravne zaštite, kada je riječ o razlikama po materijalnom statusu i razlikama po nacionalnom i vjerskom ključu (tabela 7). Međutim, mjerimo negativni trend kada je riječ o dostupnosti pravne zaštite u pogledu razlika po političkom i partijskom kriterijumu (2,63 naspram 2,80). Prema tome, možemo reći da je po mišljenju građana, **u posljednjih godinu dana došlo do negativnog trenda kada je riječ o dostupnosti pravnoj zaštiti obzirom na političke i partijske razlike.**

Tabela 7 Dostupnost pravne zaštite – prikaz svih indikatora

	2006	2007	2008	2009	SD
Pravna zaštita je obezbijedena jednako svim građanima bez obzira na njihov materijalni status	2.39	2,45	2,65	2,60	1,169
Pravna zaštita je obezbijedena jednako svim građanima bez obzira na njihovu nacionalnu ili vjersku pripadnost	2.66	2,77	2,88	2,85	1,152
Pravna zaštita je obezbijedena jednako svim građanima bez obzira na njihovu političku ili partijsku pripadnost	2.36	2,65	2,80	2,63	1,181

Tabela 7.1 Dostupnost pravne zaštite – SKOR

Parametri	Statistik
Aritmetička sredina	53,7037
95% Interval povjerenja	OD
	DO
Medijana	53,3333
Variansa	471,920
Standardna devijacija	21,72372
Minimum	20,00
Maximum	100,00
Opseg	80,00

Graf. 7. Dostupnost pravne zaštite**1.3. Autonomija sudstva**

Slijedeća dimenzija koja je bila predmet mjerenja u okviru ovog područja jeste autonomija sudstva. Problem autonomije sudstva,

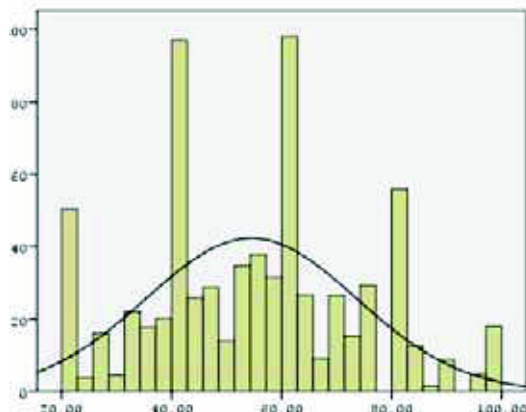
takođe, je nerijetko predmet javnih debata, te se kritike upućuju na račun sudstva upravo u pogledu nedostataka autonomije sudstva pri čemu se najviše kritikuje pritisak koji se vrši na sudstvo od strane vlasti i političkih struktura moći. Mjerenja ove dimenzije ukazuju da u posljednjih godinu dana nije ostvaren progres (tabela 8). Razlike koje vidimo u vrijednostima nisu statistički značajne, tako da ne možemo sa sigurnošću reći da je riječ o negativnim trendovima, ali ono što možemo tvrditi jeste da građani smatraju da **u posljednjih godinu dana nije došlo da napretka kada je riječ o autonomiji sudstva**. Komparativno, dvije su neuralgične tačke na kojima se mora raditi kako bi sudstvo bilo autonomnije i to su: **nezavisnost sudstva od uticaja moćnih i bogatih pojedinaca i grupacija (2,39), nezavisnost sudstva od uticaja Vlade i državnih službi (2,48), te nezavisnost sudstva od uticaja političkih partija (2,53)**.

Tabela 8 Autonomija sudstva – prikaz svih indikatora

Indikatori	2006	2007	2008	2009	SD
Nezavisnost sudstva od uticaja političkih partija	2.22	2,33	2,54	2,53	1,173
Nezavisnost sudstva od uticaja Vlade i državnih službi	2.23	2,29	2,51	2,48	1,191
Nezavisnost sudstva od uticaja Parlamenta	2.52	2,54	2,73	2,74	1,147
Nezavisnost sudstva od uticaja moćnih i bogatih pojedinaca i grupacija	2.16	2,21	2,34	2,39	1,120
Nezavisnost sudstva od uticaja nevladinih organizacija	3.04	3,11	3,20	3,15	1,085
Nezavisnost sudstva od uticaja religijskih organizacija i crkvi	3.30	3,34	3,34	3,28	1,137
Nezavisnost sudstva od uticaja organizacija EU	2.92	2,90	2,86	2,86	1,158

Tabela 8.1 Autonomija sudstva – prikaz svih indikatora

Parametri	Statistika
Mean	54,4925
95% Interval povjerenja	OD
	DO
Medijana	54,2857
Variansa	364,888
Standardna devijacija	19,10203
Minimum	20,00
Maximum	100,00
Opseg	80,00

Graf. 8.1 Autonomija sudstva

1.4. Efikasnost i profesionalnost sudstva

Efikasnost rada sudstva je jedan od ključnih kriterijuma sa stanovišta pravne države i njene sveukupne funkcionalnosti. Na osnovu objektivnih indikatora, kao što

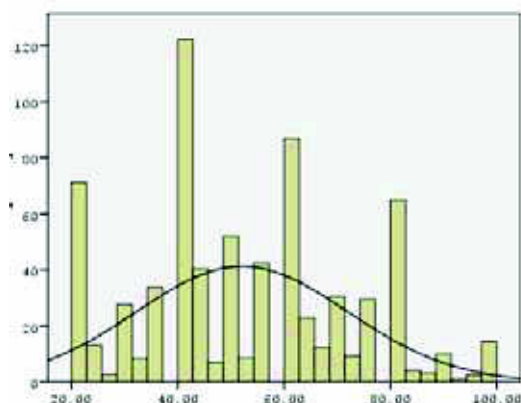
je prosječno trajanje sudskih procesa, problem efikasnosti sudstva je jedan od ozbiljnih problema u svim tranzicionim zemljama. U Crnoj Gori, na osnovu velikog broja izvještaja, ovaj problem je, takođe, veoma izražen. Naša mjerenja u prethodnim istraživanjima su potvrđivala da imamo problema kada je riječ o autonomiji sudstva. Naše istraživanje u ovoj godini pokazuje (tabela 9) da je do neznatnog napretka došlo samo kada je riječ o efikasnosti i profesionalnosti sudstva za uspješnu zaštitu prava građana (2,72 naspram 2,63). Svi ostali indikatori bilježe vrijednosti koje su na nivou prethodnog istraživanja, te se ne može reći da mjerimo promjene. Komparativno, i dalje je najveći problem sa procjenom da **u sudstvu ima korupcije i djelovanja u interesu uticajnih pojedinaca i grupa** (2,27). U ovom pogledu čak je trend blago negativan, drugim riječima, najviše se energije mora uložiti u narednom periodu kako bi se djelovalo protiv korupcije i uticaja moćnih pojedinaca i grupacija.

Tabela 9 Efikasnost i profesionalnost sudstva – prikaz svih indikatora

Indikatori	2006	2007	2008	2009	SD
Efikasnost sudstva u procesu rješavanja sporova	2.18	2,28	2,44	2,47	1,119
Profesionalnost i stručna osposobljenost sudija za efikasnu primenu zakona	2.85	2,83	3,01	3,00	1,145
Efikasnost i profesionalnost sudstva za uspješnu zaštitu prava građana	2.48	2,51	2,63	2,72	1,119
Odsustvo korupcije i djelovanja u interesu uticajnih pojedinaca i grupa	2.06	2,18	2,31	2,27	1,098

Tabela 9.1. Efikasnost i profesionalnost sudstva – SKOR

Parametri	Statistika
Aritmetička sredina	52,0978
95% Interval povjerenja	OD
	DO
Medijana	50,0000
Variansa	396,403
Standardna devijacija	19,90986
Minimum	20,00
Maximum	100,00
Opseg	80,00

Graf. 9. Efikasnost i profesionalnost sudstva**1.5. Kontrola i transparentnost rada pravosuđa**

Demokratsko društvo počiva na transparentnosti i sistemima kontrole svih organa

vlasti. U ovom pogledu kontrola i transparentnost, kada je riječ o pravosuđu, posebno su značajne, obzirom da je riječ o grani vlasti koja ima presudnu ulogu u pogledu garantovanja pravne države. U okviru ove dimenzije mi mjerimo nekoliko indikatora koji su jako važni za postojanje kontrole i transparentnosti kada je o sudstvu riječ. Na osnovu podataka koje smo dobili mjerenjem ovih indikatora, može se reći da imamo blage pozitivne trendove (tabela 10). Najpozitivniji trend je u pogledu **'efikasnosti državne kontrole rada pravosuđa u službi zaštite zakona i zakonitosti'** (2,84 naspram 2,76). Svi ostali indikatori su, međutim, u vema malom porastu koji se može pripisati standardnoj greški mjerenja. Konačno, upoređujući indikatore, kao i u dosadašnjim istraživanjima, najveći problem ostaje **'dostupnost kontrole i uticaja građana na sudstvo posredstvom organizacija i institucija u skladu sa zakonom'** (2,59).

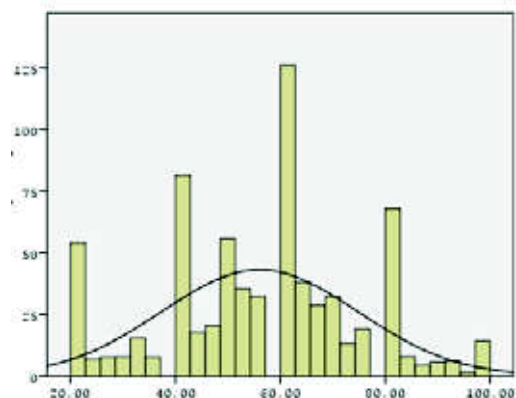
Tabela 10 Kontrola i transparentnost rada pravosuđa – prikaz svih indikatora

Indikatori	2006	2007	2008	2009	SD
Efikasnost državne kontrole rada pravosuđa u službi zaštite zakona i zakonitosti	2.65	2,67	2,76	2,84	1,111
Transparentnost rada sudova i mogućnost monitoringa od strane medija	2.48	2,66	2,75	2,76	1,099
Dostupnost informacijama koje su relevantne za zaštitu prava građana od strane javnosti	2.42	2,53	2,71	2,74	1,090
Dostupnost kontrole i uticaja građana na sudstvo posredstvom organizacija i institucija u skladu sa zakonom	2.33	2,35	2,54	2,59	1,070
Postojanje mehanizama parlamentarne kontrole rada sudskih organa	2.80	2,75	2,90	2,90	1,090
Monitoring sudskih organa od strane NVO sektora	2.88	2,91	3,07	3,10	1,084

Tabela 10 Kontrola i transparentnost rada pravosuđa – SKOR

Parametri	Statistika
Aritmetička sredina	56,0814
95% Interval povjerenja	OD
	DO
Medijana	60,0000
Variansa	350,432
Standardna devijacija	18,71982
Minimum	20,00
Maximum	100,00
Opseg	80,00

Graf. 10 Kontrola i transparentnost rada pravosuđa

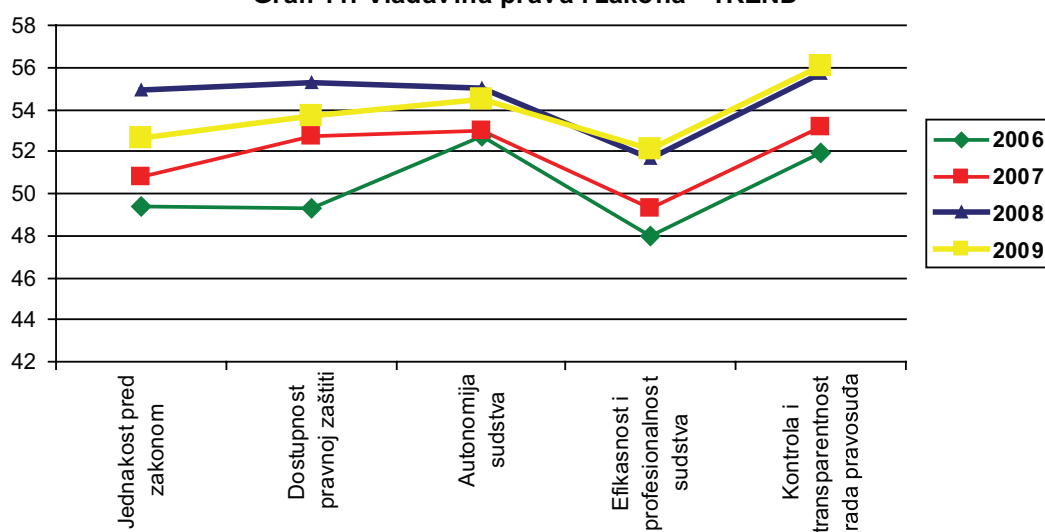
1.6. Sumarni pokazatelji područja vladavine prava i zakona

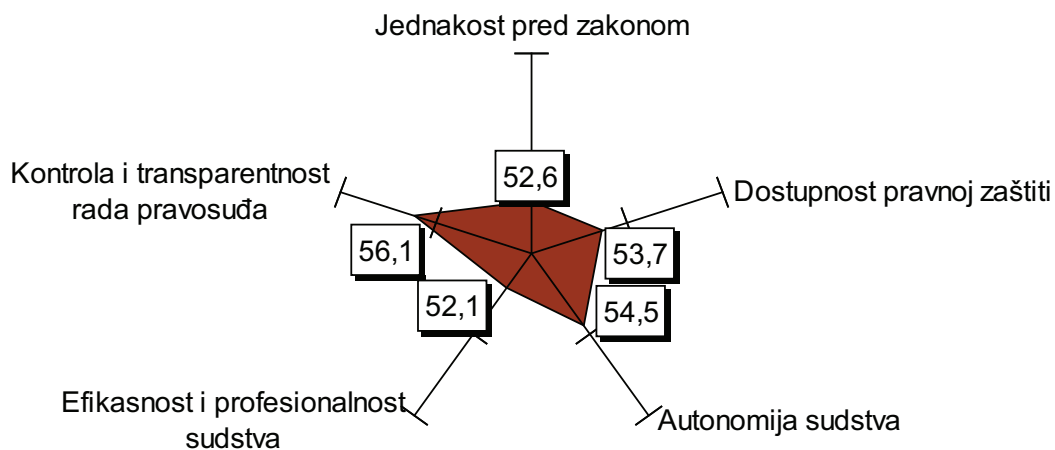
Analizom sumarnih pokazatelja područja vladavine prava i zakona po dimenzijama (tabela 11), možemo vidjeti da imamo sasvim jasne i statistički **značajne negativne trendove kada je riječ o jednakosti pred zakonom (52,6 naspram 54,9) te dostupnosti pravnoj zaštiti (53,7 naspram 55,3)**. Kada je riječ, međutim, o autonomiji sudstva, efikasnosti i profesionalnosti sudstva te kontroli i transparentnosti pravosuđa, u cjelini, razlike koje mjerimo nisu statistički značajne u poređenju sa prethodnom godinom, te ne možemo reći da je došlo niti do napretka niti do nazadovanja u ovom pogledu.

Tabela 11 Vladavina prava i zakona sumarno po dimenzijama

Dimezije	2006	2007	2008	2009	Z skor
Jednakost pred zakonom	49.4	50,8	54,9	52,6	- 2,95 p < 0,01
Dostupnost pravnoj zaštiti	49.3	52,7	55,3	53,7	-1,98 p < 0,05
Autonomija sudstva	52.7	53,0	55,0	54,5	-0,70 p > 0,05
Efikasnost i profesionalnost sudstva	48.0	49,3	51,7	52,1	0,54 p > 0,05
Kontrola i transparentnost rada pravosuđa	51.9	53,2	55,7	56,1	0,57 p > 0,05

Graf. 11. Vladavina prava i zakona - TREND

Graf. 11.1 Vladavina prava i zakona

Ukoliko komparativno analiziramo sve dimenzije u području vladavine prava i zakona (graf. 11.1), može se vidjeti da su dvije dimenzije 'u problemu' i to **jednakost pred zakonom** (52,6) i **efikasnosti i profesionalnost sudstva** (52,1). Sa druge strane, kada se

uporede dimenzije, najveću vrijednost mjerimo kada je riječ o **kontroli i transparentnosti rada pravosuđa** (56,1). Dakle, u budućnosti, posebno se mora uložiti napor kako bi se poboljšala jednakost pred zakonom i efikasnost i profesionalnost sudstva.

Aktivnosti CEDEM-a

Seminar:

Crna Gora u procesu evropskih i evro - atlantskih integracija

Pržno, 26-27. februar 2010.

U organizaciji CEDEM-a i njemačke fondacije *Konrad Adenauer* održan je seminar na temu: *Crna Gora u procesu evropskih i evro - atlantskih integracija*.

Predavači na skupu su bili: Clive Rumbold, Delegacija Evropske Komisije u Crnoj Gori, Vanja Grgurović, pomoćnica ministra za prevođenje, informatičku podršku i komunikacije u Ministarstvu za evropske integracije, prof. dr Tanja Mišćević, Fakultet političkih nauka, Beograd i dr Amadeo Watkins, UK Defense Academy.

Učesnici na seminaru su bili studenti Pravnog, Ekonomskog, Fakulteta političkih nauka iz Podgorice i stipendisti fondacije *Konrad Adenauer*.

Seminar:

Uvod u nadzor reforme sektora bezbjednosti

Budva, 4 - 5. mart 2010

U organizaciji CEDEM-a, u saradnji sa Centrom za civilno-vojne odnose iz Beograda a uz podršku Norveške ambasade, održan je seminar na temu: *Uvod u monitoring reforme sektora bezbjednosti*, u okviru projekta: *Izgradnja kapaciteta civilnog društva za razumijevanje i monitoring reforme sektora bezbjednosti*. Predavači na seminaru su bili: prof. dr Miroslav Hadžić, profesor Univerziteta u Beogradu i predsjednik Upravnog odbora Centra za civilno-vojne odnose i mr Sonja Stojanović, direktorica Centra za civilno-vojne odnose iz Beograda. Učesnici su bili: novinari, predstavnici NVO-a koji se bave bezbjednosnim temama, pripadnici akademske zajednice i studenti završnih godina Fakulteta političkih nauka. Kroz interaktivna predavanja učesnici na seminaru su bili u prilici da steknu nova znanja o konceptu reforme sektora bezbjednosti, da učestvuju u mapiranju bezbjednosnog sektora, saznaju o građanskom nadzoru policije kao i o reformi i nadzoru obavještajnih službi.

*Seminar:***Reforma prekršajnog sistema – Evropska konvencija o ljudskim pravima i crnogorsko zakonodavstvo i praksa**

Pržno, 26-27. mart 2010.

U organizaciji CEDEM-a, Ministarstva pravde, AIRE Centra iz Londona i Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije uz podršku IMG-a, održan je seminar na temu: *Reforma prekršajnog sistema – Evropska konvencija o ljudskim pravima i crnogorsko zakonodavstvo i praksa.*

Predavači na skupu su bili: Miraš Radović, ministar pravde Crne Gore, Branka Lakočević, pomoćnica ministra pravde, Nuala Mole, direktor AIRE Centra, London, Simone Ginzburg, Visoko vijeće BiH i Srđan Spaić, savjetnik predsjednika Vlade.

Učesnici su bili: sudije i predsjednici Vijeća za prekršaje i područnih organa, osnovnih sudova CG, predstavnici Ministarstva pravde, Ombudsmana, Visokog vijeća BiH i advokati.

*Seminar:***Novo antidiskriminaciono zakonodavstvo i evropski zakonodavni standardi**

Bečići, 19-20. april 2010.

U organizaciji CEDEM-a, uz podršku Balkan Trust for Democracy, održan je seminar na temu: *Novo antidiskriminaciono zakonodavstvo i evropski zakonodavni standardi.*

Doc. dr Miloš Bešić je predstavio CEDEM-ovo istraživanje javnog mnjenja o percepciji diskriminacije u Crnoj Gori. Predavači na skupu su bili: Marijana Laković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, Zoran Pažin, državni agent Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu, Goran Miletić, Civil rights defenders, Beograd i Siniša Bjeković, Centar za ljudska prava, Pravni fakultet, Podgorica.

Učesnici seminara su bili predstavnici NVO-a.

MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI PREDSTAVNIKA CEDEM-A

Prof. dr Srđan Darmanović

11-14. april 2010, Džakarta

Učešće na šestoj skupštini Svjetskog pokreta za demokratiju (WMD), pod nazivom: *Solidarnost između kultura: Zajednički rad na izgradnji demokratije.*

Vladan Simonović

23-26. april 2010, Beč

Učešće na konferenciji pod nazivom: *15 godina aktivnosti na izgradnji mira na Zapadnom Balkanu – naučene lekcije i trenutni izazovi*, u organizaciji PFP Consortium Study Group "Regional Stability in South East Europe."

Mr Nenad Koprivica

Mart 2010, Brisel, Mons

Posjeta štabu NATO u Briselu i SHAPE u Monsu. Trinaestočlanu delegaciju Public opinion formers from Montenegro činili su predstavnici političkih partija i nevladinog.

Mr Rajko Radević

17. mart 2010. Tirana

Učešće na konferenciji, na temu: *Novi strateški koncept NATO*, u organizaciji: IDM-a i NATO PDD.

8-10. april 2010, Drač

U organizaciji IDM iz Tirane održan je četvrti po redu istraživački seminar u sklopu trogodišnjeg projekta *Povećanje kapaciteta organizacija civilnog društva za mjerenje i monitoring reforme sektora bezbjednosti na Zapadnom Balkanu, 2009-2011*, koji se realizuje uz podršku Ministarstva spoljnih poslova Kraljevine Norveške.

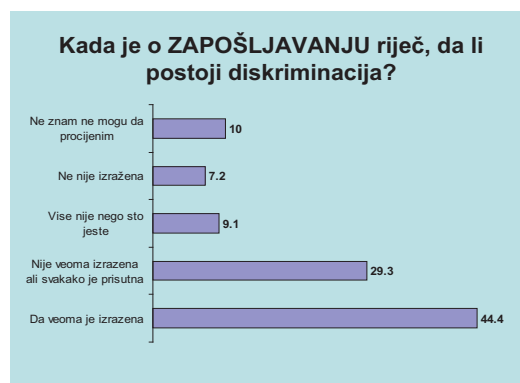
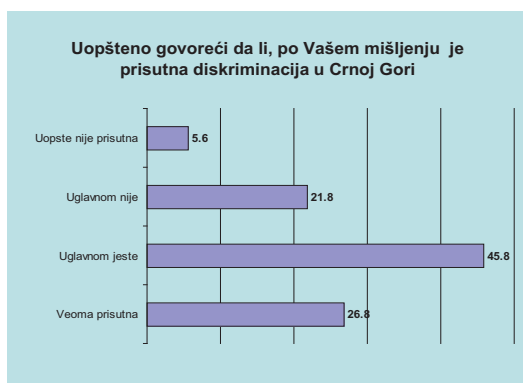
Posjetili su nas...

- **Amb. Gregor Zore**, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Senior Diplomatic Advisor
- **Bard B. Knudsen**, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Senior Fellow
- **Nils Ragnar Kamsvag**, Ministarstvo inostranih poslova Kraljevine Norveske, Zamjenik direktora/Odsjek za Zapadni Balkan
- **Siri Andersen**, Ambasada Kraljevine Norveske, Prvi sekretar
- **Haakon Blankenborg**, Ambasada Kraljevine Norveske, Ambasador

CEDEM
Odjeljenje za empirijska istraživanja

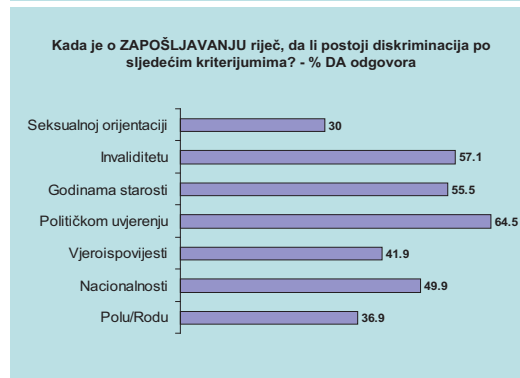
Istraživanje: Diskriminacija u Crnoj Gori
April 2010.

Istraživanje javnog mnjenja o diskriminaciji u Crnoj Gori CEDEM je realizovao od 09. do 16. aprila 2010. godine. Primijenjen je CEDEM-ov standardni dvostruko stratifikovani uzorak sa slučajnim izborom ispitanika u finalnim jedinicama. Realizovani uzorak je bio 799 ispitanika iz 18 opština. Standardna statistička greška kreće se u rasponu od +/- 3.05% sa intervalom povjerenja od 95% za pojave se incidencom od 50%. Poststratifikacija je rađena po rodu, godinama i nacionalnoj pripadnosti. Za potrebe istraživanja formiran je poseban instrument koji je operisao uglavnom sa nominalnim skalama i ljestvicama procjene ordinarnog tipa. Projekat je podržan od strane *Balkan Trust for Democracy*.

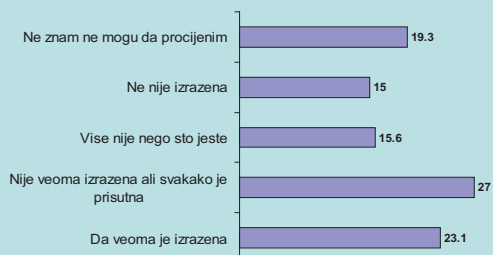
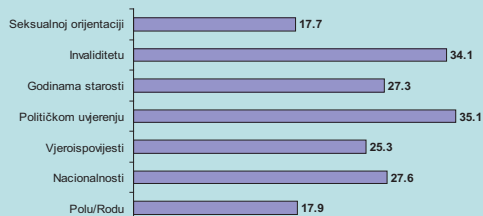
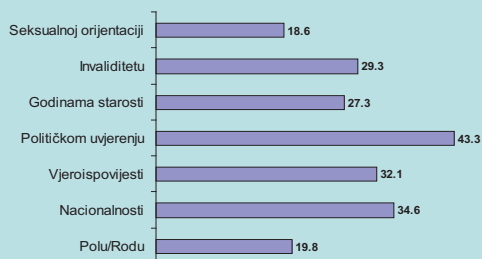

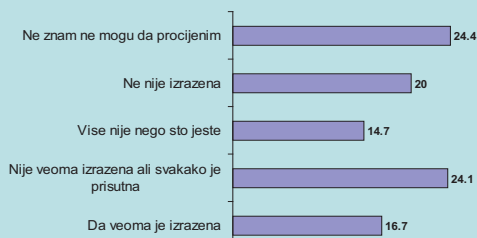
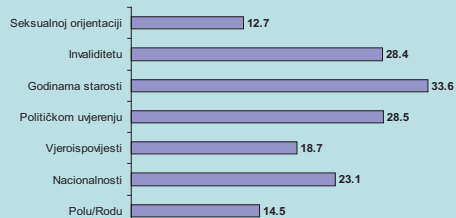
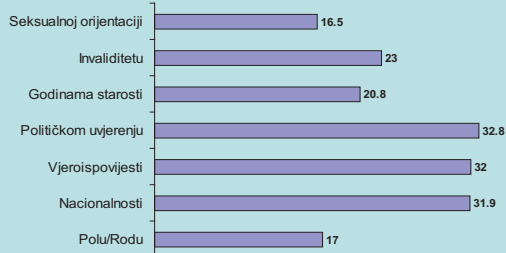
U kojoj mjeri je u crnogorskom društvu diskriminacija prisutna po sljedećim kriterijumima:

	Veoma prisutna	Uglavnom prisutna	Uglavnom nije prisutna	Uopšte nije prisutna	Ne znam, ne mogu da procijenim
Polu/Rodu	16.0	30.1	28.7	14.1	11.1
Nacionalnosti	22.0	31.9	25.8	9.9	10.5
Vjeroispovijesti	20.9	29.1	26.3	10.6	13.1
Političkom uvjerenju	35.0	27.8	16.4	8.5	12.2
Godinama starosti	17.9	32.2	26.2	11.5	12.1
Invalditetu	25.1	35.8	16.4	6.7	16.0
Seksualnoj orijentaciji	18.9	21.0	17.6	13.5	28.9

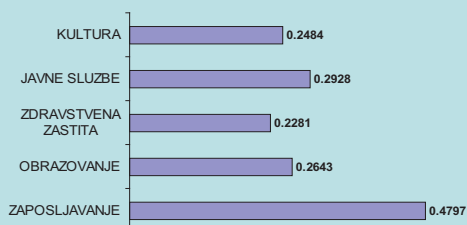

Kada je riječ o OBRAZOVANJU, da li je po Vašem mišljenju diskriminacija prisutna uopšteno govoreći?

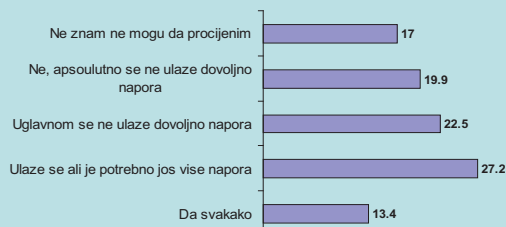
Kada je riječ o PRUŽANJU USLUGA OD STRANE JAVNIH SLUŽBI, da li je po Vašem mišljenju diskriminacija prisutna uopšteno govoreći? - %

Kada je o OBRAZOVANJU riječ, da li postoji diskriminacija po sljedećim kriterijumima? - % DA odgovora

Kada je o PRUŽANJU USLUGA OD STRANE JAVNIH SLUŽBI riječ, da li postoji diskriminacija po sljedećim kriterijumima?

Kada je riječ o ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI, da li je po Vašem mišljenju diskriminacija prisutna uopšteno govoreći?

Kada je riječ o PRAVU NA SOPSTVENU KULTURU I ZAŠTITI, da li je po Vašem mišljenju diskriminacija prisutna uopšteno govoreći? - %

Kada je o ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI riječ, da li postoji diskriminacija po sljedećim kriterijumima? - % DA odgovora

Kada je o PRAVU NA SOPSTVENU KULTURU I ZAŠTITI riječ, da li postoji diskriminacija po sljedećim kriterijumima? - % DA odgovora

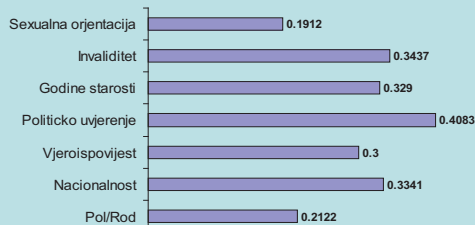
Sumarni pokazatelji diskriminacije po oblastima

Da li se po Vašem mišljenju u Crnoj Gori ulaže dovoljno napora u borbi protiv diskriminacije?

Sumarni pokazatelji diskriminacije po grupama

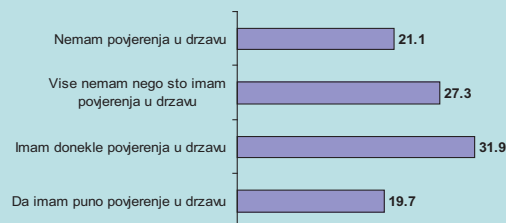
U kojoj mjeri sledeće institucije daju doprinos borbi protiv diskriminacije?

	Ključni doprinos	Veliki doprinos	Mali doprinos	Bez doprinosa	Ne znam, ne mogu da procijenim
Država i njeni organi	13.2	15.4	35.7	14.2	21.5
Mediji	12.2	32.1	29.8	7.8	18.1
Crkva	6.0	16.7	29.6	14.4	33.3
Obrazovne institucije	9.8	23.2	35.3	8.4	23.3
NVO	17.0	29.0	23.0	7.7	23.3
Političke partije	6.6	10.4	33.1	23.5	26.4

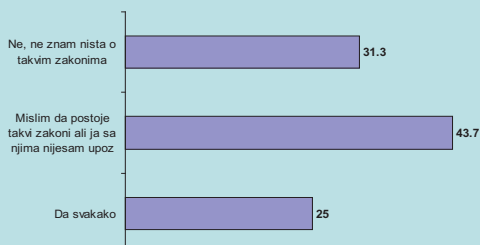
Generalno govoreći, mislite li da pripadnici dolje navedenih grupa imaju prednost ili nedostatak u crnogorskom društvu?

	Prednost	Nedostatak	Niti prednost niti nedostatak	Ne znam, ne mogu da procijenim
Romi	9.9	55.9	16.8	17.3
Lica sa invaliditetom	8.0	62.2	14.1	15.7
Lica starija od 50	7.9	50.7	25.1	16.3
Lica mlađa od 25	32.9	20.2	29.9	17.0
Srbi	7.7	33.4	34.1	24.8
Nacionalne manjine	11.1	31.3	34.7	23.0
Vjerske manjine	9.8	31.4	33.4	25.4
Protivnici vlasti	4.1	48.0	22.3	25.5
Homoseksualci	3.9	35.9	21.7	38.6
Žene	14.8	32.2	31.2	21.8

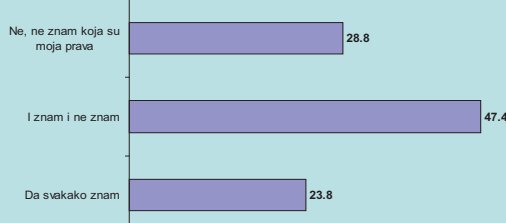
Imate li Vi povjerenja u državu da će Vas zaštititi od diskriminacije?

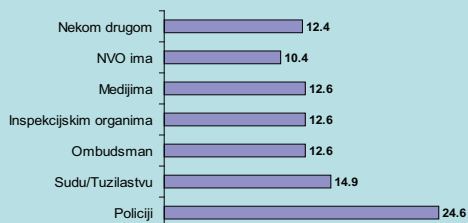
Da li su Vam poznati zakoni koji štite od diskriminacije?

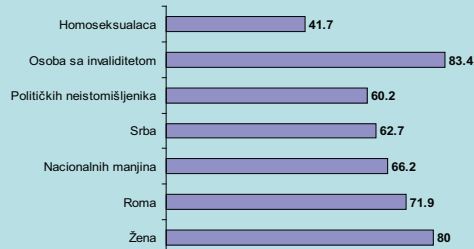
Znate li koja su Vaša prava ukoliko ste, ili biste postali žrtva diskriminacije?

Ukoliko biste postali žrtva diskriminacije, kome biste se najpre obratili za pomoc?

Da li podrzavate mjere i akcije usmjerene na borbu protiv diskriminacije sljedećih grupa? - % DA odgovora

Posjetite nas na...

www.cedem.me

www.cedem.me

www.cedem.me

www.cedem.me

www.cedem.me

